

УДК 311:364.35](045)**Горна М.О.,**

асистент кафедри статистики ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Статистичний аналіз загальнообов'язкового державного страхування: соціально-економічна нормаль

У статті запропоновано застосування методу побудови соціально-економічної нормалі для визначення оптимального співвідношення показників діяльності страховиків, що забезпечують гармонійний розвиток, ефективність та стабільну якість роботи державного соціального страхування України. Методи дослідження базуються на загальнонаукових засадах і фундаментальних положеннях економічної теорії, соціальної філософії та статистичної науки. За результатами аналізу з'ясовано необхідність комплексного статистичного оцінювання стану та тенденцій державного соціального страхування, визначено комплекс питань соціального моніторингу як інструменту підтримки управлінських рішень.

Ключові слова: соціальна статистика; соціально-економічна нормаль; соціальне страхування; фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування; статистичний аналіз.

Сьогодення характеризується певними закономірностями у соціально-демографічному середовищі, більшість з яких вказують на необхідність концентрації зусиль та ресурсів для досягнення прогресивних якісних зрушень.

Формування системи статистичного забезпечення соціального управління, статистична оцінка стану та розвитку системи соціального страхування України є актуальною науковою проблемою. Розв'язання її сприятиме підготовці обґрунтованих та ефективних рішень щодо реформування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, з дотриманням гарантій надання матеріального забезпечення та соціальних послуг застрахованим особам. Дослідження виконувалась у відповідності з планом науково-дослідної роботи кафедри статистики ДВНЗ «Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана» та темою «Теоретико-методологічні засади статистичного вивчення ринку праці України в контексті побудови соціально-орієнтованої економіки». Дослідження необхідне для вивчення взаємозв'язків між макроекономічною політикою і тенденціями, що спостерігаються в соціальній сфері, може використовуватися при оцінюванні змін і визначенні бажаних досягнень у сфері соціального страхування, є засобом для оцінки ефективності політики уряду.

Методологічним аспектам соціальної статистики присвячені наукові праці С. Герасименка, А. Головача, В. Захожая, А. Колота, І. Манцурова, В. Паніотто та інших. Сучасні проблеми соціальної статистики в контексті визначення механізмів реалізації державної соціальної політики стали об'єктом дослідження широкого кола українських науковців і фахівців: Е. Лібанової, І. Калачової, В. Саріогло, О. Мазуренко, Л. Ткаченко, інших науковців. Віддаючи належне вкладу попередників у дослідження даної наукової проблеми, зазначимо, що надзвичайно високий динамізм, притаманний реформуванню фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування України вимагає подальших наукових досліджень в напрямі удосконалення статистичного аналізу соціальних процесів з урахуванням сучасних реалій.

Постановка задачі. Тож перелічені вище проблеми та особливості сучасного стану вітчизняного соціального страхування підтверджують актуальність та зумовлюють необхідність проведення комплексного статистичного оцінювання державного страхування

України. Метою данної статті є принципово новий напрям щодо удосконалення статистики соціального страхування, а саме: застосовування методу побудови соціально-економічної нормалі для статистичного аналізу соціального захисту та підтримки управлінських рішень у системі соціального страхування.

Виходячи з мети дослідження, були визначені наступні задачі:

- визначення факторів впливу на якість соціального страхування;
- визначення порядку взаємозв'язку факторів, які можуть бути включені в соціально-економічну нормаль.

Результати дослідження.

Статистичне дослідження функціонування загальнообов'язкового державного страхування дозволяє виявляти взаємозв'язки між явищами, визначати закономірності їх розвитку та здійснювати прогнозні оцінки (рис.1).

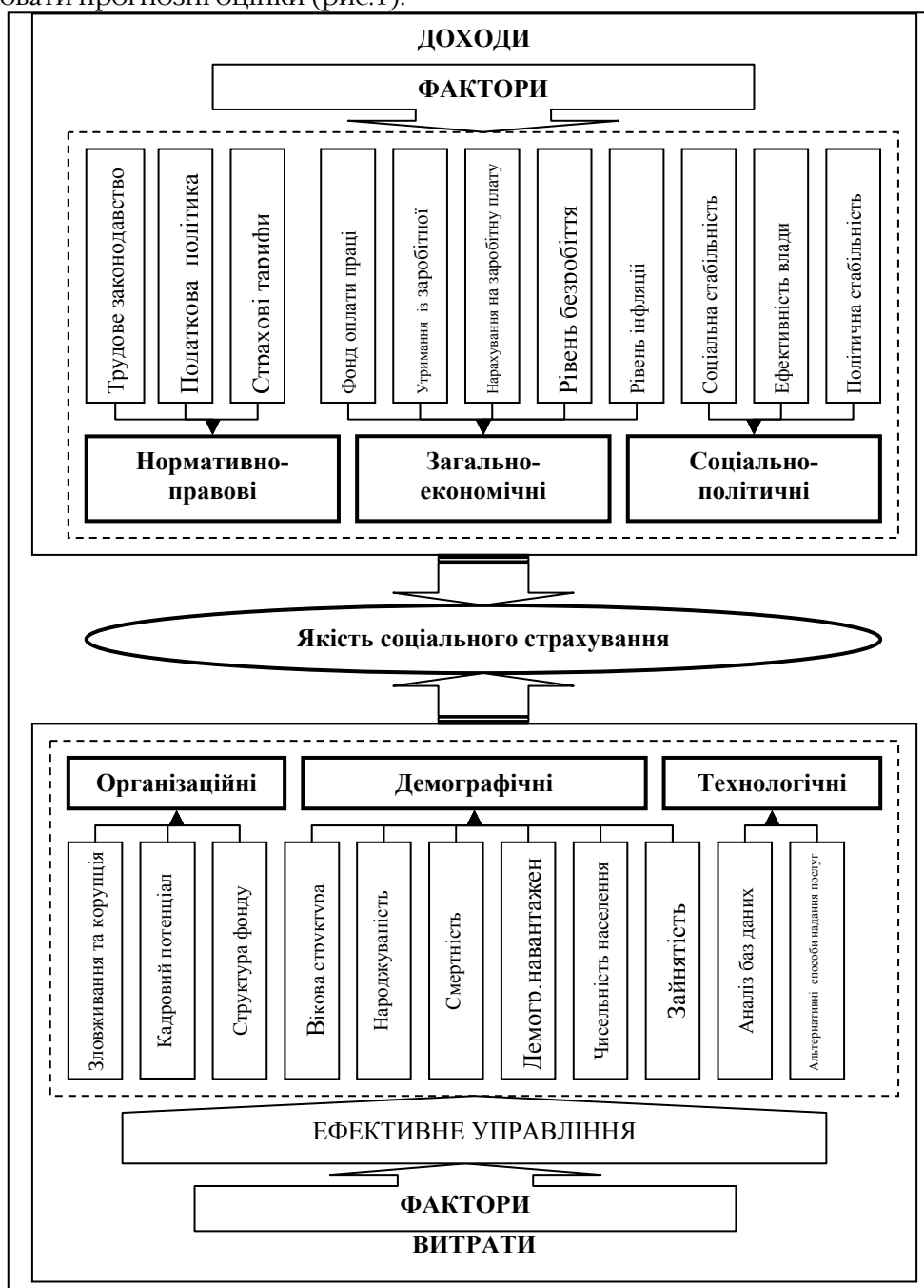

Рис.1. Діалектична єдність факторів розвитку соціального страхування

Залежність розвитку системи соціального страхування України від економічного зростання та політичної стабільності країни, а також від державної політики у цій сфері страхування спонукає до глибокого статистичного дослідження функціонування системи обов'язкового страхування України в тісному зв'язку з іншими соціально-економічними явищами.

Сьогодення характеризується певними закономірностями у соціально-демографічному середовищі, більшість з яких вказують на несприятливий стан нашої країни і потребують концентрації зусиль та ресурсів для досягнення прогресивних якісних зрушень [1].

Система статистичних показників щодо аналізу фондів соціального страхування може бути використана для оцінки якості функціонування страховиків, які надають населенню послуги у сфері соціального страхування, базуючись на взаємозв'язку динаміки окремих показників.

У статистиці для визначення оптимального співвідношення показників діяльності страховика, що забезпечує гармонійний розвиток, ефективність та стабільну якість роботи, можна застосовувати метод побудови соціально-економічної нормалі. Під час аналізу соціально-економічна нормаль являє собою теоретично обґрунтоване оптимальне співвідношення темпів зміни показників системи обслуговування населення щодо послуг соціального страхування, яке забезпечує гармонійний розвиток і стабільну якість роботи соціальної сфери. Порядок взаємозв'язку факторів, які можуть бути включені в соціально-економічну нормаль, залежатиме від мети вивчення й аналізу [2].

Так, показниками, що характеризують загально-економічні, демографічні та інші аспекти функціонування системи соціального страхування як елемента національної економіки України, є:

- Валовий внутрішній продукт у розрахунку на одну особу;
- Розмір мінімальної заробітної плати;
- Середньомісячна заробітна плата;
- Темпи зростання реального наявного доходу населення;
- Чисельність застрахованих осіб у системі соціального страхування;
- Чисельність постійного населення;
- Чисельність економічно активного населення працездатного віку;
- Видатки державного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення;
- Страхові виплати;
- Доходи та витрати фондів соціального страхування.

Наразі, виконання обов'язків страховика буде якісним за умови, якщо:

а) темп зростання страхових виплат буде не меншим, ніж темп зростання чисельності застрахованих осіб;

б) темп зростання чисельності застрахованих осіб буде не меншим, ніж темп збільшення чисельності працездатного населення;

в) темп зростання чисельності працездатного населення буде не меншим, ніж темп зростання чисельності постійного населення;

г) темп зростання чисельності постійного населення буде не меншим, ніж темпи зростання решти складових.

Тоді соціально-економічна нормаль матиме вигляд:

$$I_v \geq I_n \geq I_{nn} \geq I_z \geq I_v^- ,$$

де I_v - індекс страхових виплат;

I_n — індекс чисельності постійного населення;

I_{nn} — індекс частки працездатного населення серед постійного;

I_z - індекс частки застрахованих осіб серед працездатного населення;

I_v^- - індекс середніх страхових виплат на одну застраховану особу.

Мультиплікативний зв'язок між наведеними індексами виражається формулою:

$$I_v = I_n \cdot I_{nn} \cdot I_z \cdot I_v^- .$$

На підставі такої залежності будуються аналітичні індекси, за допомогою яких

вивчається динаміка результативної ознаки. В цьому випадку індексна система описує вплив кожного з факторів, включених у нормаль наступним чином:

- загальна динаміка страхових виплат:

$$I_{\varepsilon} = \frac{\sum B_1}{\sum B_0} = \frac{\sum H_1 ПН_1 З_1 \bar{B}_1}{\sum H_0 ПН_0 З_0 \bar{B}_0};$$

- за рахунок зміни чисельності постійного населення:

$$I_{nn} = \frac{\sum H_1 ПН_0 З_0 \bar{B}_0}{\sum H_0 ПН_0 З_0 \bar{B}_0};$$

- за рахунок зміни частки працездатного населення серед постійного:

$$I_{nn} = \frac{\sum H_1 ПН_1 З_0 \bar{B}_0}{\sum H_1 ПН_0 З_0 \bar{B}_0};$$

- за рахунок зміни частки застрахованих осіб серед працездатного населення:

$$I_z = \frac{\sum H_1 ПН_1 З_1 \bar{B}_0}{\sum H_1 ПН_1 З_0 \bar{B}_0};$$

- за рахунок зміни страхових виплат в середньому на одну застраховану особу:

$$I_{\varepsilon} = \frac{\sum H_1 ПН_1 З_1 \bar{B}_1}{\sum H_1 ПН_1 З_1 \bar{B}_0}.$$

Аналіз динаміки показників на підставі порівняння з нормаллю є орієнтиром щодо підвищення якості виконання обов'язків страховика [2].

У системі соціальних позабюджетних фондів потрібно запровадити досконалі, науково обґрунтовані методи планування доходів і видатків, впорядкувати облік і звітність, посилити результативність контролю за рухом фінансових ресурсів, створити достатню економічну основу забезпечення відшкодування основних фінансових ризиків, що вимагає встановлення обґрунтованого розміру тарифів страхових внесків. Необхідно аналізувати структуру надходжень та витрат, оцінювати ступінь локалізації їх у певних регіонах. Для вирішення цих завдань використовують: частотний аналіз, коефіцієнти локалізації, концентрації, подібності структур. Для обґрунтування управлінських рішень стосовно фінансової стабільності необхідно визначати вплив на динаміку показників, окремих їх складових методом ланцюгових підстановок. Оцінку впливу результатів діяльності за окремими видами страхування та впливу результатів діяльності областних відділень фондів на ефективність Фондів можна оцінити за допомогою індексів середніх величин (індекси середньої заробітної плати, середньої страхової виплати, середнього страхового внеску тощо) та факторного аналізу.

Оптимізація організаційних функцій та структури робочих органів фондів соціального страхування України обумовлені необхідністю удосконалення менеджменту організаційної діяльності системи.

Література:

1. Качалова І.В. Методологічні засади формування соціальної статистики та її використання в управлінні: Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук: 08.00.10 – 2007. – 386 с.
2. Удотова Л. Ф. Соціальна статистика: Підручник. — К.: КНЕУ, 2002. — 376 с.
3. Социальная статистика. — 3-е изд. / под ред. И.И. Елисевой. — М.: Финансы и статистика, 2001. — 480 с.
4. Мазуренко О. К. Статистика державних фінансів: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2004. — 92 с.
5. Національна система загальнообов'язкового державного соціального страхування: сучасні проблеми та стратегія розвитку / За ред. Е.М. Лібанової; Ін-т демографії та соціологічних досліджень, 2006. — 178 с.

б. Якість інформаційного забезпечення соціальної політики. Макарова О. В., Саріогло В. Г., Терещенко Г. І. та ін.; за ред. Е.М. Лібанової

Горная М.А., ассистент кафедры статистики, ГВУС «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана»

Статистический анализ общеобязательного государственного страхования: социально-экономическая нормаль. В статье предложено применение метода построения социально-экономической нормали для определения оптимального соотношения показателей деятельности страховщиков, обеспечивающих гармоничное развитие, эффективность и стабильное качество работы государственного социального страхования Украины. Методы исследования базируются на общенаучных принципах и фундаментальных положениях экономической теории, социальной философии и статистической науки. По результатам анализа установлено необходимость комплексного статистического оценивания состояния и тенденций государственного социального страхования, определен комплекс вопросов социального мониторинга как инструмента поддержки управленческих решений.

Ключевые слова: социальная статистика; социально-экономическая нормаль; социальное страхование; фонды общеобязательного государственного социального страхования; статистический анализ.

Horna M.O., Assistant of the Statistics Chair, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, self-governing (autonomous) research university.

Statistical analysis of the obligatory state insurance: socio-economic aspect. The article reveals the use of the method of construction of socio-economic normal to determine the optimal balance of insurers' activity, providing a harmonious development, efficiency and stable quality of the state social insurance of Ukraine. Methods based on general principles and fundamental positions of economic theory, social philosophy and statistical science are investigated. The analysis proved the need for a comprehensive statistical evaluation of the status and trends of social insurance, identified issues of social monitoring as a tool of management support.

Key words: social statistics; socioeconomic normal; social insurance; Obligatory State Social Insurance Funds; statistical analysis.

УДК 336.226.4.05Тоб:336.743.06](045)

Гуляєва Л.П.,

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів та кредиту АПСВТ

Еволюція податку Тобіна як інструмента регулювання фінансових ринків

У статті проведено аналіз та систематизацію існуючих концептуальних підходів до трактування сутності податку Тобіна. Автор розкриває ідеї нобелівського лауреата Дж.Тобіна щодо оподаткування валютних операцій для досягнення валютної стабільності у світі. Досліджує концептуальні підходи послідовників Дж.Тобіна до трактування економічної сутності, механізму оподаткування, наслідків упровадження податку Тобіна у практичну діяльність.

Ключові слова: податок Тобіна, податок на фінансові операції, податок на валютні операції, фінансові ринки, іноземна валюта.

Прошло більше 40 років, з того часу як відомий економіст, лауреат Нобелівської премії Джеймс Тобін на своїй лекції 1972 р. у Принстоні запропонував для зниження нестабільності валютних курсів в умовах краху Бреттон-Вудської валютної системи ввести на міжнародному рівні податок на обмін валют (currency transaction tax) [1]. Податок, що надалі стали називати податком Тобіна, за задумом автора мав зменшити обсяги короткострокових спекулятивних операцій з валютою, і, таким чином, стати інструментом забезпечення міжнародної валютної стабільності.

Періодичні кризи у світовій економіці дають поштовх для поновлення дискусій та